

HOZIRGI ZAMON TILSHUNOSLIGIDA ZOOMOMIK FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING DIAKRON XUSUSIYATLARI

Odina Xoshimova Olim qizi,

NamDCHTI tayanch-doktoranti

ANNOTATSIYA: O‘zbek va ingliz tillaridagi frazeologik birliklar turkumi frazeologik tarkibning ko‘p sonlilaridan birini tashkil etadi. Ushbu birliklardagi hayvonlar insonning u yoki bu sifatini anglatadi. Ushbu maqola orqali tillarning umumiy xususiyatlari va farqlarini ko‘rib chiqish maqsad qilingan. Ulardagi o‘xshashliklar, umumiy kelib chiqishi, o‘ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqadigan farqlar har bir xalqning hayoti, geografik sharoiti, urf-odatlar va boshqalar bilan izohlanadi.

Kalit so‘zlar: frazeologiya, zoonomik so‘zlar, totemlar, metonomik qiyoslash, anatomik qiyoslash

ANNOTATION: The set of phraseological units in the Uzbek and English languages is one of the many phraseological content. Animals in these units represent one or another quality of a person. This article aims to review the common features and differences of languages. Their similarities, common origin, and differences arising from their specific characteristics are explained by the life, geographical conditions, customs, etc. of each nation.

Key words: frazeology, zoonomyc words, totems, metonomic comparision, anatomic comparision

АННОТАЦИЯ: Набор фразеологизмов в узбекском и английском языках является одним из многих фразеологического содержания. Животные в этих единицах олицетворяют то или иное качество человека. Целью данной статьи является рассмотрение общих черт и различий языков. Их сходство, общность происхождения и различия, вытекающие из специфических особенностей, объясняются бытом, географическими условиями, обычаями и т. д. каждого народа.

Ключевые слова: фразеология, зоономические слова, тотемы, тономическое сравнение, анатомическое сравнение.

Jahon tilshunosligida tillarning struktur, semantik hamda funksional xususiyatlarini tadqiq qiluvchi yangi lingvistik fan yoʻnalishlari XX asrning oʻrtalariga kelib shakllana boshladi. Anʻanaviy fonetika-fonologiya, grammatika (morfologiya va sintaksis) kabi klassik yoʻnalishlar qatoriga tillarning semantik “dunyosi”ni, funksional xususiyatlarini oʻrganuvchi, oʻrgatuvchi leksikologiya, stilistika kabi sohalari qoʻshildi. [1,620] Jahon tilshunoslik tarixida rus olimi, akademik V.V. Vinogradov tomonidan 1946 yilda eʼlon qilingan “Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины” hamda 1947 yili chop etilgan “Основные типы фразеологических единиц в русском языке” kabi mashhur ilmiy asarlari dunyo tillaridagi turgʻun soʻz birikmalarini oʻrganishda katta burilish nuqtasi boʻldi. Shu yoʻnalishda Samarqand frazeologiya maktabi asoschilaridan biri, forsiy tillar mutaxassisi Yu.Yu. Avalianing “Исследование в области сложного глагола и глагольной фразеологии”, Sh.Rahmatullayevning oʻzbek frazeologiyasi boʻyicha ilk bora tartib berilgan “Oʻzbek tili frazeologiyasi” kabi asarlar eʼlon qilinishi oʻzbek frazeologiyasi borasida olib boriladigan ishlarni boyitib kelmoqda. Jumladan, oʻzbek va ingliz tillarida zoonimik frazeologik birikmalar frazeologizmlar tarkibida koʻp sonli birliklarini oʻz ichiga olishini qayd etish lozimdir. Ularning aksariyati idiomatik iboralardan tashkil topgan boʻlib, xalqning ijodiy mahsuli hisoblanadi. Shuning uchun ular oddiy odamlarning manfaatlari va kundalik tashvishlari bilan bogʻliqdir.

Biz bu qiyosiy frazeologik birikmalarni ham ikki turga salbiy va ijobiy guruhlarga ajratamiz:

1. Odamning salbiy xususiyatlarini bildiruvchi salbiy maʼnodagi zoonimik komponentli frazeologik birikmalar: Blind as a bat -koʻrshapalakdek koʻr: butunlay koʻr, atrofida boʻlayotgan hodisalardan umuman bexabar; nima qilayotganini bilmaydi. Dance like an elephant - fildek raqsga tushmoq, qoʻpol besoʻnaqay harakatlar bilan raqsga tushmoq. As weak as a cat- (ijobiy)

mushukday kuchsiz. Butunlay kuchsiz, holsiz, odatda biror bir uzoq davom etgan kasallikdan keyingi holatdagidek. As timed as a hare - quyondek qo'rqoq, juda ham qo'rkoq kimsa haqida. As proud as a peacock -- tovusdek mag'rur As greedy as a wolf - bo'ridek ochko'z. As silly as a goose –g'ozdek nodon [3,82]. Yuqoridagi misollarda salbiy ma'noda bat, monkey,cat,wolf va boshqa zoonimlari ishlatilgan.

2. Odamning ijobiy xususiyatlarini bildiruvchi zoonomik komponentlar frazeologik birliklar:

Quyidagi zoonomik frazeologik birliklarda esa hayvonlarning ayrim ijobiy tomonlari inson xususiyatlari bilan qiyoslaymiz. As bold as a lion - Sherdek jasur,mard, dovyurak. As bee as a bee - Asalaridek band. Doim biror bir foydali ish bilan shugullanish. As wary as a cat - Mushukdek ehtiyotkor, juda ehtiyotkor. As quite as a mouse - Sichqondek jim, sokin, yuvosh kimsa haqida. [2,97]

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Wilke Edwin. Deutsche Wortkunde. // 6 Aufl. – Leipzig, 1924. – 428 s
2. Виноградов В.В. Стиль Пушкина. -М.: Гослитиздат, 1941.-620 с
3. Маматов Э.А. Хозирги замон узбек адабиётида лексик ва фразеологик норма муаммолари. – Тошкент., 1991. p. 82.
4. В.В. Виноградов. Фразеология современного английского языка. М., 1992.p. 97.
5. Khoshimova, D. (2022). THE TRANSLATION PROBLEMS OF LINGUOCULTURAL PECULIARITIES OF “BABURNAME”. Gospodarka i Innowacje., 24, 1067-1069.
6. Khoshimova, D. (2020). GENERAL AND CONDITIONAL PECULIARITIES OF DESCRIPTIVE MEANS IN" BABURNAME". The Scientific Heritage, (49-3), 50-51.
7. Khoshimova, D. (2019). The place of author's personal and interpersonal comparison means in translation of «Baburname». Sciences of Europe, (45-5 (45)), 46-48.

8. Nurbek Akhmadjonov Signs of a precedent name (example of the name “Berliner Mauer”) "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3.848 (SJIF) January 2023 / Volume 4 Issue 1